

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – ВЕЛІННЯ ЧАСУ

Гудим Світлана, Гудим Микола, Кулик Ніна

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Навчально-науковий інститут фізичної культури

Анотації:

У статті теоретично обґрунтовані проблеми підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до оздоровчої діяльності. В ході експериментальної перевірки було доведено, що протягом останніх років провідними захворюваннями серед підлітків виступають хвороби органів дихання, шкіри та підшкірної клітковини, хвороби кістково-м'язової системи, сечостатевої системи, органів травлення, нервової системи. Також, потребують уваги і проблеми репродуктивного здоров'я 15-17-річних учнів. Зросла захворюваність підлітків на хвороби органів сечо-статевої системи, особливо серед дівчат (за рахунок гінекологічних захворювань); більш ніж в 10 разів збільшилась кількість інфекцій, що передаються статевим шляхом. Доведено, що в молодіжному середовищі спостерігається невпинне зростання розповсюдженості шкідливих звичок: куріння, вживання спиртних напоїв і наркотичних речовин. Розглядається необхідність підготовки педагога професійної школи до оздоровчої діяльності. Пропонується включити до навчального плану спеціальності «Середня освіта. Фізична культура» блок дисциплін природничого спрямування.

The article theoretically substantiated the problems of preparation the future teachers of physical training for recreational activities. During the experimental checking, it has been proved that in recent years, the most widespread diseases among the teenagers are the diseases of the respiratory system, skin and subcutaneous tissue, diseases of the bone and muscle system, the genitourinary system, the digestive system, and the nervous system are the leading diseases among adolescents. Also, the problems of reproductive health of 15-17 year-old pupils need attention. The morbidity of adolescents diseases of the organs of the urinary-sexual system, especially among girls, has increased (due to gynecological diseases); more than 10 times increased the number of sexually transmitted infections. It has been proved that in the youth environment an unceasing increase in the prevalence of harmful habits is observed: smoking, drinking alcohol and narcotic substances. The need for preparing teachers of vocational school for recreation activity is examining. It is proposed to include in the curriculum of the specialty "Secondary education. Physical training» a block of natural disciplines.

В статье теоретически обоснованы проблемы подготовки будущих учителей физической культуры к оздоровительной деятельности. В ходе экспериментальной проверки было доказано, что в последние годы ведущими заболеваниями среди подростков выступают болезни органов дыхания, кожи и подкожной клетчатки, болезни костно-мышечной системы, мочеполовой системы, органов пищеварения, нервной системы. Также, требуют внимания и проблемы репродуктивного здоровья 15-17-летних учеников. Выросла заболеваемость подростков болезнями органов мочеполовой системы, особенно среди девушек (за счет гинекологических заболеваний); более чем в 10 раз увеличилось количество инфекций, передающихся половым путем. Доказано, что в молодежной среде наблюдается постоянный рост распространенности вредных привычек: курения, употребления спиртных напитков и наркотических веществ. Рассматривается необходимость подготовки педагога профессиональной школы к оздоровительной деятельности. Предлагается включить в учебный план специальности «Среднее образование. Физическая культура» блок естественных дисциплин.

Ключові слова:

здоров'я дітей, хронічні захворювання, стан здоров'я, здоровий спосіб життя

health of children, chronic diseases, health status, healthy lifestyle

здоровье детей, хронические заболевания, состояние здоровья, здоровый образ жизни

Актуальність. Якість трудових ресурсів країни визначається трьома головними критеріями: рівнем освіти, демографічними процесами та станом здоров'я населення. Головним завданням інженерно-педагогічної освіти є підготовка викладачів для професійно-технічних навчальних закладів, вищих навчальних закладів I та II рівнів акредитації, профільних класів загальноосвітніх шкіл, відділів виробничого навчання промислових підприємств. В умовах інформаційного суспільства професійно-технічна освіта повинна забезпечувати конкурентоспроможність і професійну мобільність робітників [4]. Але в процесі навчання система освіти також повинна

сприяти становленню здоров'я, його збереженню в учасників навчально-виховного процесу шляхом створення здорового навчального середовища, формування ціннісного ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих, навичок здорового способу життя [2].

Постановка проблеми. Наукові дослідження вивченню ролі педагогічних умов у професійній підготовці майбутніх вчителів з фізичного виховання освітлювали такі, як: О. В. Чепка, 2010; І. В. Гладка, 2011; Ю. С. Нагорнов, А. Ю. Нагорнова, 2012; М. О. Родін, 2012 тощо.

Збереженню, формуванню здоров'я дітей та молоді, впровадженню нових технологій у фізичне виховання молоді присвячено багато наукових праць (Круцевич Т., 1996–2006; Кулик Н., Шошура Н., 2012; Поташнюк І., 2014; Ващук Л., 2014, Кулик Н., Коломієць А., 2017 та інш.).

Проблема здоров'язбереження та здоров'яформування підростаючого покоління набула гостроти за останні 10-15 років. Зросла захворюваність серед дітей, підлітків та студентів, відбувається збільшення кількості хронічних захворювань, серед підлітків та молоді все частіше зустрічаються хвороби, які раніше були характерними для зрілого віку.

З моменту проголошення незалежності для нашої країни характерна депопуляція – скорочення чисельності населення. За темпами зменшення населення ми знаходимося на четвертому місці серед пострадянських країн (після Грузії, Естонії, Латвії). З 1992 року Україна втратила 9,1% свого населення. Продовжує спостерігатися високий рівень смертності та низький – народжуваності, що призводить до природного убутку населення (–7,6 осіб на одну тисячу населення). Стрімке зниження народжуваності до 2002 року призвело до суттєвого постаріння населення України (частка населення у віці 60 років і більше складає 21,5%) [4].

Тенденції демографічних процесів та негативні зміни в стані здоров'я населення України, особливо серед підростаючого покоління, зумовили необхідність вирішення даної проблеми на державному рівні. Починаючи з 1999 року прийнята низка законодавчих актів, в яких збереження та формування здоров'я дітей, підлітків та молоді визнано одним із пріоритетних напрямків державної політики щодо розвитку освіти. В Національній доктрині розвитку освіти зокрема зазначається, що «пріоритетним завданням системи освіти є виховання людини в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної і суспільної цінності».

Необхідність забезпечення потреб суспільства і держави в якісних трудових ресурсах вимагає подальшого вдосконалення системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації педагогів професійно-технічної освіти. Для формування нового покоління педагогічного персоналу професійної школи постає потреба включення в професійну компетентність і здоров'язберігаючого компоненту. Формування здоров'язберігаючої компетенції вимагає створення здоров'язберігаючого освітнього середовища в навчальних закладах, включення до навчального плану підготовки за спеціальністю «Професійне навчання» дисциплін природничого та оздоровчого спрямування, проходження питань здоров'я збереження через інші учбові дисципліни.

Тому, **мета даної роботи:** обґрунтувати необхідність вивчення дисциплін природничого та оздоровчого спрямування майбутніми вчителями фізичної культури для формування вмінь та навичок здоров'я спрямованої діяльності.

Викладення основної частини. Для характеристики стану здоров'я населення в медико-статистичній службі найчастіше використовують показники: поширеність хвороб (частота випадків усіх хвороб за рік) та захворюваність (сукупність захворювань, що вперше виявлені протягом року). Статистичні дані можуть бути представленими за віком: діти (0-14 років), підлітки (15-17 років), дорослі (18 років і старші). У зв'язку з тим, що вчителі фізичної культури, перш за все, готуються для роботи в закладах середньої освіти, то треба звернути увагу саме на стан здоров'я дітей і підлітків та фактори, які впливають на їх здоров'я. Найбільш ризикованою поведінкою стає у підлітковому віці. Залишається дискусійним питання, який вік вважається дитячим, який підлітковим. Це пов'язано із відсутністю єдиної вікової періодизації онтогенезу людини та існуванням педагогічної, фізіологічної, медичної вікових періодизацій, тощо. Так, в педагогіці підлітковий вік – це вік від 12 до 15 років, у віковій фізіології – це вік 13-16 років хлопчики, 12-15 років дівчатка, у медицині – це вік від 15 до 17 років.

Протягом останніх років провідними захворюваннями серед підлітків виступають хвороби органів дихання, шкіри та підшкірної клітковини, хвороби кістково-м'язової системи, сечостатевої системи, органів травлення, нервової системи [4]. Особливо непокоїть зростання кількості випадків хвороб нервової системи і хвороб ока. Потребують уваги і проблеми репродуктивного здоров'я 15-17-річних учнів. Зросла захворюваність підлітків на хвороби органів сечо-статевої системи, особливо серед дівчат (за рахунок гінекологічних захворювань); більш ніж в 10 разів збільшилась кількість інфекцій, що передаються статевим шляхом.

Також в молодіжному середовищі спостерігається невпинне зростання розповсюдженості шкідливих звичок: куріння, вживання спиртних напоїв і наркотичних речовин. За даними опитувань багатьох авторів 60-70% осіб 15-17-річного віку мають шкідливі звички (в основному куріння). За даними Держкомстату України збільшення кількості курців відбулося, в тому числі, і за рахунок зростання їх серед юнаків-підлітків 14-17 років. Достатньо високий показник поширеності куріння реєструється серед жінок 18-29-річного віку (10,5%). Згідно з Європейським опитуванням учнівської молоді, здійсненим Державним інститутом проблем сім'ї та молоді, Українським інститутом соціальних досліджень, переважна більшість опитаних представників молодого покоління України має досвід «знайомства» з алкогольними напоями. З кожним роком зростає кількість підлітків, які вживали протягом життя будь-які наркотики [1].

На жаль, педагоги вимушені констатувати, що існуюча практика формування здорового способу життя у дітей, підлітків та молоді неефективна. Зокрема, це свідчить про недостатню підготовку викладачів до здоров'яспрямованої діяльності в закладах освіти.

Системна комплексна робота по збереженню і зміцненню здоров'я учнівського та педагогічного колективів в закладах освіти передбачає наступні напрямки: 1) здоров'язберігаюча інфраструктура закладу; 2) раціональна організація навчального процесу; 3) організація фізкультурно-оздоровчої роботи; 4) просвітницько-виховна

робота з питань здоров'язбереження з учнями, педагогами, батьками; 5) моніторинг стану здоров'я учасників навчально-виховного процесу [3].

Необхідні знання, вміння та навички майбутній педагог повинен отримувати під час оволодіння вищою фізкультурно-педагогічною освітою. Практика свідчить, що педагоги професійно-технічних закладів в навчально-виховному процесі дуже часто не враховують вікові та функціональні можливості учнів, не дотримуються елементарних фізіологічних та гігієнічних вимог до організації навчального процесу, не мають достатніх знань, вмінь та навичок з питань охорони здоров'я 15-17-річних учнів, не проводять систематичної роботи по формуванню цінності здоров'я та навичок здорового способу життя. Перелік недоліків в педагогічній діяльності свідчить про необхідність включення до навчального плану спеціальності «Середня освіта. Фізична культура» дисциплін психолого-педагогічного спрямування, перш за все, вікової фізіології та гігієни. Це можливо за рахунок варіативної частини навчального плану, бо в державних стандартах освіти, наприклад, дисципліна «Вікова фізіологія» безпідставно виключена.

При вивченні вікової фізіології майбутній педагог має можливість ознайомитися із онтогенетичними особливостями різних періодів життя дитини, і звичайно, функціональними особливостями організму підлітка в стані спокою, під час розумових та фізичних навантажень, засвоїти основи фізіології вищої нервової діяльності (що необхідно для засвоєння циклу психологічних дисциплін); при вивченні гігієни – узнати про вплив різних факторів довкілля, і в тому числі розумового та фізичного навантаження, факторів внутрішньо навчального середовища на здоров'я учня, підготуватися до створення здоров'язберігаючого учбового середовища і раціональної організації навчально-виховного процесу на практиці, для проведення моніторингу за станом здоров'я учнівського колективу, оволодіти навичками застосування набутих знань в професійній діяльності.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Підготовка майбутнього педагога професійної школи повинна включати цикл дисциплін природничого спрямування. Педагога треба розглядати як одну із основних рушійних сил суспільства, яка здатна шляхом систематичної здоров'язберігаючої діяльності формувати позитивне ставлення до здоров'я, навички здорового способу життя, що поступово приведе до оздоровлення спільноти.

Список літературних джерел:

1. Динаміка поширеності тютюнопаління, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед учнівської молоді. Європейське опитування. К., 2003. 173 с.
2. Єжова О. О. Концепція формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів. Теоретичні питання культури, освіти та виховання: зб.наук.праць. Вип. 38. За заг. ред. Євтуха М. Б. К.: Вид. центр КНЛУ, 2009. С. 36 – 40.
3. Єжова, О.О. Теоретичні і методичні засади формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: 13.00.07 «Теорія і методика виховання» [Текст] К., 2013. 38 с.
4. Ничкало Н. Перспективи розвитку професійної освіти і проблеми підготовки педагогів нової генерації. Педагог професійної школи: Зб. наук. праць. К.: Наук. світ, 2003. Вип. V. С. 4 – 12.
5. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідеміологічну ситуацію. 2015 рік. К.: Український інститут громадського здоров'я, 2016. 226 с.